

Acces liber (*Open Access* – OA)

Document suport în vederea elaborării Planului Național pentru Știința Deschisă

25 noiembrie 2019

Sumar

1. Înțeles și semnificație pentru politica științei.....	2
2. Posibilități (rute) privind alegerea Accesului liber	6
3. Restricții, accesul liber și știința deschisă.....	8
4. Concluzii pentru Planul național pentru știința deschisă	10

1. Înțeles și semnificație pentru politica științei

*Inițiativa de la Budapesta privind Accesul liber (BOAI)*¹ a luat naștere ca urmare a eforturilor Fundațiilor pentru o Societate Deschisă (*Open Society Foundations*)² de a coaliza interesele comunităților științifice cu privire la deschiderea științei către societate. BOAI a marcat prin Declarația din 14 februarie 2002 începutul eforturilor sistematice³ pentru includerea accesului liber la informația științifică⁴. Conform definiției BOAI, Acces liber (*Open Access – OA*) înseamnă disponibilitatea gratuită pe internetul public prin care se permite oricărui utilizator

să citească, să descarce, să copieze, să distribuie, să tipărească, să caute sau să trimită la textele integrale ale acestor articole, să le parcurgă pentru a le indexa, să le paseze ca date unui software sau să le folosească în orice scop legal fără nicio barieră financiară, legală sau tehnică altele decât cele inseparabile de accesul în sine la internet. Singura limitare privind reproducerea sau distribuția, precum și singurul rol al drepturilor de autor în acest domeniu ar trebui să fie acela de a oferi autorilor control asupra integrității propriei opere și drepturile de a fi recunoscut și citat cum se cuvine.⁵

BOAI consideră OA un „bun public fără precedent” al cărui rol în societate este de a „acelera cercetarea, îmbogăți educația, împărtăși învățătura celor bogăți cu cei săraci, iar a celor săraci cu a bogăților” pentru a pune astfel ”fundamentele pentru unirea umanității într-o conversație

¹ The Budapest Open Access Initiative (BOAI)

² <https://www.opensocietyfoundations.org/>

³ Pentru un istoric al inițiativelor cu privire la accesul liber vezi <https://open-access.net/en/information-on-open-access/history-of-the-open-access-movement>.

⁴ Prin ”informație științifică” se înțelege în același timp: 1. Articole de cercetare publicate în reviste evaluate colegial și 2. Datele de cercetare științifică (datele care stau la baza rezultatelor, datele brute și/sau cele aflate în depozite digitale. (European Commission, Directorate-General for Research & Innovation. 2017. Guidelines to the Rules on Open Access to Scientific Publications and Open Access to Research Data in Horizon 2020, 21.3.2017.)

⁵ Inițiativa pentru Acces Deschis de la Budapesta (BOAI). 2012. ”După zece ani de la Inițiativa pentru Acces Deschis de la Budapesta: setarea implicită pe deschis”. Disponibil la <https://www.budapestopenaccessinitiative.org/boai-10-translations/romanian-translation> (18.11.2019).

intelectuală și o căutare a cunoașterii comune.”⁶ Acest manifest mobilizator și generos cu privire la finanțarea diseminării informației științifice își găsește explicația în discrepanța din ce în ce mai mare care a apărut începând cu anii 1980 între bugetele bibliotecilor din ce în ce mai împovărate de creșterea explozivă a costurilor legate de achiziția revistelor academice și profiturile la cote foarte mari ale editurilor⁷.

BOAI fost însoțită în scurt timp de acțiuni similare întreprinse de grupuri din ce în ce mai multe de actori importanți ai comunității științifice precum finanțatori, universități și institute de cercetare. În 2003, fost semnată *Declarația de la Berlin*⁸ care extinde semnificația accesului liber la posibilitatea pe care o are autorul de a distribui liber rezultatele de cercetare în orice mediu digital, precum și la gama de obiecte digitale la care se acordă accesul și care include

rezultate originale ale cercetării științifice, date primare și metadate, materiale sursă, reprezentări digitale ale materialelor grafice și fotografice, precum și materiale științifice multimedia.⁹

Principiile enunțate prin *Declarația de la Berlin* au fost preluate de către inițiatorii platformei *Plan S* pentru punerea în practică a politicilor cu privire la accesul liber. Inițiativele *Plan S* sunt promovate și aplicate de către membrii săi, afiliați coaliției *cOAlition S* sub egida *Science Europe* care grupează interesele principalilor finanțatori europeni ai cercetării, fonduri caritabile, și include printre membrii Comisia Europeană și European Research Council¹⁰. Angajamentul acestei coaliții este ca începând cu 2021

toate publicațiile academice care prezintă rezultate ale cercetării finanțate prin granturi publice sau private acordate de consilii de cercetare naționale, regionale și internaționale, precum și de către organisme de finanțare, trebuie să fie publicate în reviste OA, pe platforme OA sau disponibile imediat prin depozite OA fără embargo.¹¹

În 2016, miniștrii cu portofolii în știință și inovare din UE au decis în cadrul Consiliului Competitivității ca toate publicațiile științifice produse în UE să fie accesibile imediat începând cu

⁶ Inițiativa pentru Acces Deschis de la Budapesta (BOAI). 2012. ”După zece ani de la Inițiativa pentru Acces Deschis de la Budapesta: setarea implicită pe deschis”. Disponibil la <https://www.budapestopenaccessinitiative.org/boai-10-translations/romanian-translation> (18.11.2019).

⁷ Cf. ”Origins of the open access movement” la <https://open-access.net/en/information-on-open-access/history-of-the-open-access-movement> (21.11.2019).

⁸ <https://openaccess.mpg.de/Berlin-Declaration>

⁹ Cf. ”Public positions statements and declarations” la <https://open-access.net/en/information-on-open-access/history-of-the-open-access-movement> (21.11.2019).

¹⁰ <https://www.coalition-s.org/funders/>

¹¹ Cf. ”Principles and implementation” la <https://www.coalition-s.org/principles-and-implementation/> (21.11.2019)

2020. În 2018, Comisia Europeană întărește această hotărâre și recomandă statelor membre implementarea planurilor de acțiune astfel încât

toate publicațiile științifice rezultate din cercetarea finanțată din fonduri publice să fie disponibile în regim de acces liber, începând cu 2020 cel târziu.¹²

În prezent, accesul liber a devenit o opțiune comună pe care cercetătorii o au pentru diseminarea rezultatelor cercetării¹³, deși, așa cum o arată datele din Tabel 1, nu este încă și o opțiune larg răspândită. Indiferent de natura finanțării cercetării, prin fonduri publice sau nu, și indiferent de condițiile de folosire, accesul liber trebuie însă încurajat de comunitatea științifică pentru efectele de antrenare pe care le produce în practica cercetării¹⁴

Tabel 1 Publicarea articolelor în regim Acces liber (OA) în Web of Science și Scopus

2000-2018	Publicații (din care OA)	Publicații românești (din care OA)
Web of Science: Toate bazele de date	82.249.534 (11,26%)	210.695 (18,01%)
Web of Science: Core Collection	40.169.151 (20,02%)	205.103 (18,10%)
Web of Science: Science Citation Index Expanded, Social Sciences Citation Index si Arts & Humanities Citation Index (Reviste ISI)	32.903.541 (21,32%)	121.609 (17,81%)
Scopus	43.785.083 (15,37%)	190.048 (13,23%)

Sursa: dr. Victor Velter, Centrul de Politica Științei și Scientometrie, UEFISCDI. Sursa datelor: pentru ISI: <http://apps.webofknowledge.com>; pentru Scopus: <https://www.scopus.com>; Acces realizat prin ANELIS PLUS în 11.09.2019

Motivațiile care susțin acest demers se referă în principal la:

¹² RECOMANDAREA (UE) 2018/790 A COMISIEI din 25 aprilie 2018 privind accesul la informațiile științifice și conservarea acestora, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 31.05.2018.

¹³ open-access.net, "What is open-access", disponibil la <https://open-access.net/en/information-on-open-access/what-is-open-access/> (18.11.2019). The open-access.net platform provides comprehensive information on the subject of Open Access (OA) and offers practical advice on its implementation. Developed collaboratively by the Freie Universität Berlin and the Universities of Goettingen, Konstanz, and Bielefeld, open-access.net first went online at the beginning of May 2007. The platform's target groups include all relevant stakeholders in the science sector, especially the scientists and scholars themselves, university and research institution managers, infrastructure service providers such as libraries and data centres, and funding agencies and policy makers.

¹⁴ European Commission (2016). "Open Innovation, Open Science, Open to the World – A Vision for Europe". Directorate-General for Research and innovation.

- Cercetarea științifică este susținută azi în principal prin fonduri publice, fapt care impune responsabilitatea de a face accesibile rezultatele către cei care o finanțează, societatea în ansamblu.
- Expunerea societății către descoperirile științifice și integrarea mai largă a științei¹⁵ în societate.
- Comunicarea ideilor în spațiul științific și vizibilitatea cercetătorilor, inclusiv a revistelor, se îmbunătățesc prin eliminarea barierelor în calea circulației informației¹⁶.
- Crearea unui context mai bun pentru promovarea colaborărilor internaționale și interdisciplinare.
- Obținerea unor rezultate de calitate superioară prin eliminarea duplicării, facilitarea replicării cercetării și combaterea fraudei în domeniul științei¹⁷.
- Evoluția ireversibilă către depozitarea fondului de cunoștințe de la materialul tipărit arhivat în biblioteci la suportul digital stocat în depozite (*repository*) digitale de date.
- Folosirea mai bună a avantajelor documentelor digitale (de ex. disponibilitatea imediată, necesități aproape nelimitate de depozitare, capacitatea de include o varietate de conținut – text, fotografic, video etc.).¹⁸

Trecerea pe scară largă la acces liber atrage însă atenția și asupra unor vulnerabilități și impedimente în acest proces, precum:

- Publicarea în reviste OA este asociată cu prejudecăți care împiedică reforma procesului de evaluare a cercetării: este costisitoare, de calitate slabă, fără un procese de evaluare riguros, deși evidența arată că aceste prejudecăți nu sunt fondate¹⁹.

¹⁵ În contextul inițiativelor privind accesul liber, prin ”știință” se înțelege științele naturii, științele sociale și disciplinele umaniste.

¹⁶ Vezi informații în ”Scientific Excellence at Scale: Open Access journals have a clear citation advantage over subscription journals” disponibil la <https://blog.frontiersin.org/2018/07/11/scientific-excellence-at-scale-open-access-journals-have-a-clear-citation-advantage-over-subscription-journals/> (25.11.2019).

¹⁷ European Commission (2016). ”Open Innovation, Open Science, Open to the World – A Vision for Europe”. Directorate-General for Research and innovation.

¹⁸ ”Arguments for open access” la <https://open-access.net/en/information-on-open-access/arguments-and-reservations#c808> (22.11.2019)

¹⁹ Scholarly Communications Lab (https://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2019/07/17/academic-review-promotion-and-tenure-documents-promote-a-view-of-open-access-that-is-at-odds-with-the-wider-academic-community/?utm_source=All+Subscribers&utm_campaign=cafb6cbe3d-AHSS+SPECIAL+ISSUE_SEPTMBER+2019_DIGEST&utm_medium=email&utm_term=0_6eb8aec9d3-cafb6cbe3d-263900945)

- Ajustarea rapidă a politicii instituționale cu privire la întocmirea bugetelor pentru accesarea și diseminarea literaturii științifice. Trecerea către literatura cu acces liber presupune, cel puțin pentru o perioadă, cheltuirea banilor atât pentru continuarea abonamentelor la bazele de date, cât și pentru susținerea costurilor de procesare pe articol (*Article Processing Charges – APC*) pe care revistele, în special cele cu factor de impact mare, le solicită pentru publicarea în regim OA.
- Ajustarea rapidă a bugetelor finanțatorilor între susținerea activităților de cercetare și sprijinirea publicării în regim OA, mai ales atunci când restricțiile financiare fac imposibilă majorarea finanțării în ambele direcții²⁰.
- Revistele academice sunt nevoite să regândească modelul de finanțare. Trecerea la publicații OA de la un regim bazat pe abonamente presupune un aranjament de continuare a finanțării din partea abonaților sau a sponsorilor/finanțatorilor. Au apărut în acest context consorții care se organizează, prin contribuția financiară a membrilor, în vederea finanțării prin OA, precum *cOAlition S*, *Sponsoring Consortium for Open Access Publishing in Particle Physics* (SCOAP), *Fair Open Access Alliance* (FOAA) sau *Open Library of Humanities* (OLH). Printre membrii se pot regăsi biblioteci, fundații, firme, organisme de finanțare²¹.
- Cercetătorii la rândul lor sunt nevoiți să confrunte decizii de o natură diferită: Accesul direct și noile metrici sau factorul de impact vor conta mai mult în evaluarea cercetării? Finanțarea va fi disponibilă predominant pe partea de cercetare sau pe parte de diseminare?

Prin urmare, oricât de motivator, generos și bine-venit este mesajul BOAI, introducerea pe scară largă, dacă nu universală, a accesului liber în politica științei este un proces condiționat de cel puțin alte trei realizări complementare: modelul de afaceri al marilor grupuri editoriale (mai ales nivelul costurilor APC); acceptarea unei noi viziuni de evaluare a cercetării; în fine, acceptarea unei noi viziuni asupra științei în regim deschis²².

2. Posibilități (rute) privind alegerea Accesului liber

²⁰ De ex., potrivit estimărilor produse de Wellcome Trust, cca. 1–2% din bugetul lor de cercetare se va duce de la crearea de cunoștințe către diseminarea de cunoștințe.[24]

²¹ Laura Bickel, Nicole Clasen and Ralf Flohr (2019). "2019 Open Access Days: Business models and their financial impacts for open access transformation", 13.11.2019. Disponibil la <https://www.zbw-mediataalk.eu/2019/11/2019-open-access-days-business-models-and-their-financial-impacts-for-open-access-transformation/> (18.11.2019)

²² Toate aceste trei subiecte vor forma conținutul unor documente-suport distincte.

Accesul liber pentru publicațiile științifice²³ este posibil în cadrul uneia sau mai multor convenții editoriale sau rute de publicare:

Acces liber "verde"

- Auto-arhivare sau acces liber "verde" prin care rezultatul cercetării este arhivat de autor într-un depozit online, pe pagina personală sau în rețele sociale academice înainte, simultan sau după publicare. Pentru cercetătorii europeni ale căror rezultate apar ca urmare a finanțării prin programul *Horizon 2020*, se recomandă ca alegerea depozitelor online să se facă de pe platforma *Open Access Infrastructure for Research in Europe* (OpenAIRE) în principal, pe lângă alte baze de date care pot fi utile, precum *Registry of Open Access Repositories* (ROAR) și *Directory of Open Access Repositories* (OpenDOAR).²⁴

Acces liber "auriu"

- Publicare în regim de acces liber sau acces liber "auriu" prin care un articol este publicat deîndată în format de acces liber cel mai frecvent prin achitarea de către autori a unei taxe de publicare în regim liber (Article Processing Charges – APC). Aceste costuri pot fi acoperite prin fondurile de susținere a cercetării.

Acces liber "hibrid"

- Publicare imediată în reviste OA care practică un model de finanțare bazat atât pe APC, cât și pe abonamente.

Acces liber "bronz"

- Publicare cu acces limitat doar la citire.²⁵

---

²³ Date: The OA movement is currently receiving new impetus from intensified developments in the areas of open research data and open science.

²⁴ European Commission, Directorate-General for Research & Innovation (2017). Guidelines to the Rules on Open Access to Scientific Publications and Open Access to Research Data in Horizon 2020, 21.3.2017.

²⁵ Ponderea diferitelor rute de publicare este discutată în "The number and proportion of freely available articles is growing; reaching 45% of the literature published in 2015", disponibil la <https://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2017/08/07/the-number-and-proportion-of-freely-available-articles-is-growing-reaching-45-of-the-literature-published-in-2015/> (25.11.2019).

Pentru a exemplifica în legătură cu un produs standard cu acces liber, în Casetă 1 sunt redată criteriile pentru ca o revistă OA să primească o distincție de calitate (*Seal*) față de alte reviste OA așa cum sunt aceste criterii aplicate de DOAJ – Directory of Open Access Journals, una dintre cele mai recunoscute arhive ale revistelor OA.

Casetă 1 Criterii de distincție pentru o revistă cu acces liber în DOAJ

1. Folosește indexuri DOI (*Digital Object Identifiers*) ca identificatori stabili/permanenți.
2. Furnizează metadate ale articolelor.
3. Încarcă conținutul pe o platformă de arhivare sau de păstrare pe termen lung.
4. Inserează în articole informații de licențiere CC (*Creative Commons*) care pot fi procesate automat (*machine-readable*).
5. Permite re folosirea generoasă și mixarea conținutului potrivit tipurilor de licență CC BY, CC BY-SA sau CC BY-NC.
6. Aplică o politică de depozitare înregistrată la un registru privind politicile de depozitare.
7. Permite autorului să păstreze dreptul de proprietate fără restricții.

Sursa: <https://doaj.org/faq#seal>

Condițiile specifice de interpretare a accesului liber sunt în practică definite și aplicate de fondatorii, editorii sau proprietarii revistelor OA și a depozitelor digitale OA²⁶.

3. Restricții, accesul liber și știința deschisă

În UE, sunt în curs programe care vor crea condițiile necesare pentru ca informațiile științifice rezultate din cercetarea finanțată din fonduri publice să devină și rămână ușor de găsit, accesibile, interoperabile și reutilizabile („principiile FAIR”) într-un mediu sigur și fiabil, prin infrastructuri digitale, inclusiv cele grupate în Cloudul european pentru știința deschisă (EOSC). În Recomandările Comisiei Europene se recunoaște, în același timp, faptul că acest lucru este compatibil cu exploatarea în continuare a rezultatelor cercetării în baza principiului „cât mai deschis cu putință, dar atât de închis cât este necesar”. Acest principiu asigură recunoașterea avantajelor introducerii accesului liber, dar și avertizează asupra existenței unor excepții – cât de liber posibil având în vedere barierele tehnice și juridice.

²⁶ Vezi de ex., SciELO - Scientific Electronic Library Online (<https://scielo.org/en/about-scielo/open-access-statement/>) sau EconStor (<https://www.econstor.eu/openaccess>).

Restricțiile unanim acceptate ar putea fi din motive legate de respectarea:

- vieții private;
- secretelor comerciale;
- securității naționale;
- intereselor comerciale legitime;
- drepturilor de proprietate intelectuală ale părților terțe.

Toate datele, know-how-ul și/sau informațiile, indiferent de forma sau de natura lor care, anterior activității de cercetare, erau deținute de părți de drept privat în cadrul unui parteneriat public-privat nu ar trebui să fie afectate de aceste politici sau de planurile de acțiune naționale²⁷.

Perioada imediat următoare va aduce noi clarificări în materie de excepții. Sunt de așteptat evoluții de impact din cel puțin două direcții. În primul rând, maniera în care țările terțe UE se vor alinia inițiativelor OA este importantă pentru reglementarea proiectelor de cercetare comune cu finanțare publică. În al doilea rând, negocierile purtate cu principalele grupuri editoriale vor avea un efect asupra costurilor legate de accesul liber. De reținut, de exemplu, că poziția Chinei, un jucător important pe piața producției informației științifice, nu este încă conturată cu precizie față de politica de implementare a accesului liber, deși există deplin acord la nivel de principiu. Una dintre problemele de lămurit de către principalele instituții ale politicii științei din China este aspectul considerat de ei ”incorect” al faptului că 70% din publicațiile științifice care apar în revistele internaționale sunt sprijinite financiar din fonduri publice, dar acele publicații devin accesibile în urma cheltuirii unor alte sume de bani pe abonamente la acele reviste.²⁸

Posibilitatea de a folosi efectiv rezultatele cercetării în regim deschis depinde și de licențele care stabilesc la rândul lor modalitatea/dreptul de folosire *liberă*²⁹. Folosirea poate fi restricționată, de exemplu, doar pentru ”citire”, la un anumit timp după publicare sau poate depinde de condițiile în care poate fi exercitat, de către autor sau de către editură, dreptul de proprietate asupra publicației.

În consecință, din punct de vedere practic, accesul liber este o opțiune de publicare cu foarte multe alternative care rezultă din condițiile financiare, tehnice sau juridice ale publicării. Pentru a facilita procesul de alegere, au apărut soluții de soft de creare a bazelor de date dedicate conținutului cu acces liber (de ex. ”unpaywall” disponibilă la <http://unpaywall.org/>). Rezolvarea acestei probleme

²⁷ RECOMANDAREA (UE) 2018/790 A COMISIEI din 25 aprilie 2018 privind accesul la informațiile științifice și conservarea acestora, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 31.05.2018.

²⁸ Quirin Schiermeier. 2018. ”China backs bold plan to tear down journal paywalls”. *Nature* 564, 171-172 (disponibil la <https://www.nature.com/articles/d41586-018-07659-5>).

²⁹ Detalii despre licențe deschise pot fi consultate în ghidul *How to License Research Data* disponibil la <http://www.dcc.ac.uk/resources/how-guides/license-research-data>.

este dată de crearea unor politici de monitorizare a accesului liber. UE a alocat 2 mld. Euro în perioada 2017-2022 pentru a crea Cloudul European pentru Știință Deschisă - EOSC prin participarea infrastructurilor de cercetare europene. EOSC este o platformă deschisă care încurajează accesul liber și partajarea rezultatelor științifice ca parte a unei inițiative mai ample a UE de a crea un Cloud European care va reflecta interesele comune ale mediului de afaceri, oamenilor de știință și publicului în general.³⁰ *cOAlition S* lucrează împreună cu un grup de parteneri³¹ pentru a pune pe picioare mecanisme de identificare a platformelor și revistelor, inclusiv a înțelegerilor cu grupurile editoriale, așa numitele ”aranjamente de transformare” (*transformative arrangements*)³² care respectă principiile *Plan S*.³³ Ca parte a inițiativei globale *Open Access 2020 Initiative* (OA2020) (oa2020.org), *Plan S* urmărește adoptarea unor strategii de retragere sistematică a sprijinului financiar pentru abonamente și redirecționarea acelor bani către publicații cu acces liber. Pentru moment, se estimează că revistele celor mai mari grupuri de editură vor rămâne cu un model financiar bazat pe abonamente³⁴.

4. Concluzii pentru Planul național pentru știința deschisă

Comunitatea științifică din România participă la dialogul european care consolidează un mediu tehnologic conectat în domeniul științei deschise, care acoperă toate rezultatele cercetării din toate etapele ciclului de viață al cercetării (date, publicații, software, metode, protocoale etc.). *Open Science Hub Romania* (OSHR) este un grup de lucru creat în cadrul UEFISCDI, principalul finanțator național al cercetării din România, cu misiunea de a fi conector cu inițiativele internaționale în ceea ce privește știința deschisă, inclusiv accesul liber la rezultate științifice finanțate din fonduri publice.³⁵ Prin intermediul OSHR (vezi Caseta 2), UEFISCDI dorește să ofere

³⁰ Open access.NL accesibil la <https://www.openaccess.nl/en/wat-is-open-access/open-data>.

³¹ De ex, Directory of Open Access Journals (DOAJ), Directory of Open Access Repositories (OpenDOAR), SHERPA/RoMEO, Efficiency and Standards for Article Charges (ESAC).

³² Conform ESAC - Efficiency and Standards for Article Charges ”înțelegerile de transformare” sunt contracte negociate între instituții (biblioteci, consorții naționale și regionale) și casele de edituri pentru a transforma modelul de afaceri care stă la baza publicațiilor academice prin trecerea de la accesul prin taxă (abonamente) la accesul prin care editurile primesc un preț corect pentru serviciile de publicare cu acces liber” (<https://esac-initiative.org/about/transformative-agreements/>) (25.11.2019).

³³ Cf. ”Principles and implementation” la <https://www.coalition-s.org/principles-and-implementation/> (21.11.2019).

³⁴ Laura Bickel, Nicole Clasen and Ralf Flohr (2019). ”2019 Open Access Days: Business models and their financial impacts for open access transformation”, 13.11.2019. Disponibil la <https://www.zbw-mediataalk.eu/2019/11/2019-open-access-days-business-models-and-their-financial-impacts-for-open-access-transformation/> (18.11.2019)

³⁵ Scurtul istoric al măsurilor cu privire la accesul liber în România se bazează pe Alina Irimia. 2019. ”Open Science Hub Romania – inițiative pentru sprijinirea ”Open Science” la nivel național”. Manuscris. (nov. 2019), precum și informațiile disponibile la <https://www.openaire.eu/item/romania>.

sprijin comunităților de cercetare și inovare, să contribuie la stabilirea agendei naționale către un sistem deschis al rezultatelor cercetării și să contribuie la Strategia de știință deschisă a UE prin:

- crearea și menținerea unei platforme de dialog la nivel național pentru diseminarea informațiilor relevante și pentru discutarea nevoilor comunității științifice, ale actorilor decizionali și ale celorlalte categorii de actori interesați de știința deschisă;
- coordonarea procesului de elaborare a strategiei naționale de știință deschisă;
- gestionarea unui portofoliu de proiecte în domeniul științei deschise și inovării bazate pe date împărtășite în mod liber;
- facilitarea alinierii la politicile și inițiativele europene.

Caseta 2 Social media în România pentru Știința deschisă

E-mail: open-science@uefiscdi.ro

Twitter: [@ro_openscience](https://twitter.com/ro_openscience)

Facebook: "Open Science Hub RO" fb.me/OShubRo

Grup de discuții Facebook: "Open Science Hub RO" facebook.com/groups/OShubRO

Sursa: Alina Irimia (Uefiscdi), oct. 2019

Alinierea practicilor europene cu privire la știința deschisă și accesul liber se realizează în prezent în principal prin următoarele proiecte cu implicarea OSHR:

- Îmbunătățirea accesului la informații și sprijinirea acțiunilor referitoare la "open science", în calitate de OpenAIRE NOAD în proiectul OpenAIRE Advance (H2020, ianuarie 2018 – decembrie 2020) (<https://uefiscdi.gov.ro/openaire-advance>).
- Sprijinirea inițiativelor naționale ce pot contribui la dezvoltarea „cloud”-ului european pentru știința deschisă (European Open Science Cloud) ca parte a proiectului NI4OS-Europe ("National Initiatives for Open Science in Europe", H2020, septembrie 2019 – august 2022) (<https://ni4os-europe.eu>; <https://ni4os.eu/>).
- Participarea ca reprezentant național în rețeaua pan-europeană de „noduri” (RDA Node) în proiectul RDA Europe 4.0 (<https://www.rd-alliance.org/rda-europe>), asigurând accesul ghidat la informații privind practici, metode, tehnologii actuale pentru împărtășirea datelor de cercetare (<https://www.rd-alliance.org/about-rda>).
- Dezvoltarea cadrului strategic național pentru știința deschisă, alături de Ministerul Educației și Cercetării, în cadrul proiectului "Creșterea capacității sistemului CDI de a răspunde provocărilor globale. Consolidarea capacității anticipatorii de elaborare a politicilor publice bazate pe dovezi" POCA 127557 (<https://uefiscdi.gov.ro/consolidarea-capacitatii-anticipatorii-de-elaborare-a-politicilor-publice-bazate-pe-dovezi-in-domeniul-cercetarii-dezvoltarii-si>).

11

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

uefiscdi

În perioada următoare, redactarea unui Plan național pentru știința deschisă ar trebui să includă prevederi referitoare la următoarele inițiative cu privire la accesul liber:

- Elaborarea de politici privind conservarea rezultatelor științifice de către instituțiile academice și de cercetare care beneficiază de finanțare publică.
- Disponibilitatea în regim de acces liber, începând cu 2021 cel târziu, pentru toate publicațiile științifice rezultate din cercetarea finanțată din fonduri publice³⁶.
- Disponibilitatea în regim de acces liber, începând cu 2022 cel târziu, pentru toate datele științifice depozitate în format digital ca rezultat al cercetării sprijinite prin fonduri publice în România.
- Identificarea și promovarea de modele viabile pentru acces, păstrare pe termen lung și reutilizare a rezultatelor de cercetare pe modelul practicat în H2020 (depozite și rețele de depozite OA).
- Introducerea principiilor și ghidurilor pentru planuri de gestiune a datelor, inclusiv în ceea ce privește facilitarea utilizării de tehnici de extragere a textelor și datelor (Text and Data Mining – TDM).
- Crearea condițiilor de recunoaștere a unei structuri instituționale de tip ”punct de referință național” ale cărei sarcini constau în, dar nu sunt limitate la:
  - coordonarea implementării măsurilor cuprinse în Recomandarea Comisiei³⁷;
  - stabilirea unor obiective și indicatori concreți pentru măsurarea progreselor înregistrate;
  - redactarea de planuri de punere în aplicare, inclusiv repartizarea responsabilităților și acordarea licențelor corespunzătoare;
  - planificarea financiară aferentă;
  - elaborarea de rapoarte privind aplicarea Recomandării Comisiei, astfel: informarea Comisiei în termen de 18 de luni de la publicarea Recomandării în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* (25 aprilie 2018) și, ulterior, o dată la doi ani, cu privire la măsurile întreprinse ca răspuns la Recomandare.

³⁶ European Commission, Directorate-General for Research & Innovation (2017). Guidelines to the Rules on Open Access to Scientific Publications and Open Access to Research Data in Horizon 2020, 21.3.2017.

³⁷ RECOMANDAREA (UE) 2018/790 A COMISIEI din 25 aprilie 2018 privind accesul la informațiile științifice și conservarea acestora, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 31.05.2018